

BOGNÁR GERGELY

A brókerek hite

1982-ben született Budapesten. Egyetemi tanulmányait az ELTE TTK fizika, a PPKE BTK filozófia, illetve a PPKE hit- és erkölcstörténeti szakán végezte. Jelenleg a győri Révai Miklós Gimnázium és Kollégium fizika-filozófia-etika tanára.

Nem illik e folyóirat hasábjaihoz, hogy közhelyes felütesekkel kezdődjenek a leközölt cikkei. A formát megbontva mégis ezt teszem, mert unalmas közhelyeink sokszor jól tükrözik gondolkodásunkat és a világhoz való viszonyunk: „Fogyasztói társadalmunkban szinte minden a profitról, haszonról és kockázatkerülésről szól”. Sikeres menedzserek könyvtárakat megtöltő köteteket írnak a témában, egyetemi kurzusok hosszú sora szól az optimalizált haszonról. S mindez, átélve a közgazdaság határait, jelen van a mindennapjainkban. Ha „befektetünk” valamibe, cserébe profitot remélünk. Azért tanulunk, hogy utána jól menő munkánk legyen, azért dolgozunk, hogy (sok) pénzt keressünk, azért vetjük alá magunkat egy fájdalmas műtétnek, mert a gyógyulás „profitját” reméljük cserébe. Életünket átszövi a kockázat, a nyereség, befektetés és várható hozam folyamatos racionális elemzése. Nem is gondolnám, hogy mindez kizárólag a kapitalizmus menedzserszellemű mellékterméke lenne. Racionális döntéseink meghozatalakor nem hagyhatjuk figyelmen kívül a fenti mérlegeléseket, mondhatni túlélésünk fontos eleméről van szó, mely nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a világban boldoguljunk. Rögtön az elején le kell szögeznünk, hogy nem az egyetlennel és nem is a legfontosabbal. Tudnunk kell, mindig mindent a maga közegében és a maga súlyával érdemes kezelni!

Racionális döntéseink egyik lényegi eleme, hogy mérlegeljük a befektetés mértékét, a várható hozamot és a kockázatokat. Ha a kockázat kicsi, kisebb profit esetén is érdemes a befektetés mellett dönteni. Ha magas a kockázat, de magas nyereséggel párosul, akkor is érdemes lehet befektetni. S nyilván magas kockázatot alacsony nyereséggel mindenképpen kerülni kell. Leegyszerűsítve racionális döntéseink egyik alaptételét fogalmazzuk meg. Óva intenek attól mindenkit, hogy etikai alapelveként kezelve, kizárólag ezen szabály alapján kormányozza életét. Mégis le kell szögezni, hogy számtalan esetben kifejezetten hasznos lehet egy ilyen racionális megfontolás. Például megéri-e mindennap megenni egy egész dobostortát, ha ennek következtében megromlik az egészségünk; egy lakógyűlésen nem kell-e ésszerű kompromisszumokat hoznunk, hogy békében együtt élhessünk? Az életünket behálózzák a racionális döntések.

Ha ez a rideg és számító választási elv sok esetben hasznos, néha nélkülözhetetlen, és napjainkban egyre népszerűbb, akkor miért ne alkalmaznánk pont az istenhitre? A hit alapja természetesen nem egy számító megfontolás, hanem személyes döntés, amellyel Isten felé fordulunk. Mégis, a bevezetőben említett közhellyel jellemzett korban, ha nem is a hit alapja, de a hit parazsát izzító fuvallat lehet.

¹Blaise Pascal: *Gondolatok*.
(Ford. Pődör László.)
Lazi Kiadó, Szeged,
2000, 80–84.

Isten létének ilyen jellegű bemutatása egyáltalán nem előzmények nélküli. Blaise Pascal fogadás-érvében a maga 17. századi módján pontosan ezt tette. Mielőtt Pascal érvét a fentiek fényében vizsgálnánk, a *Gondolatok* 233. töredéke¹ alapján röviden rekonstruáljuk:

Két lehetőségünk van, vagy van Isten, vagy nincsen, és két döntést hozhatunk:

Ha van, és hiszünk benne, követjük, örök életben lesz részünk.

Ha van, és nem hiszünk benne, nem követjük, örök kárhozatra juthatunk.

Nincs Isten, és hiszünk benne, tévedtünk ugyan, de halálunk után semmi következménye nem lesz.

Nincs Isten, és nem hiszünk benne, halálunk után ugyanaz a sors vár ránk, mintha hinnénk.

Egy gondolat erejéig bújjunk most egy tőzsdei kockázatelemző bőrébe, s gondolkodjunk ennek megfelelően. Első lépésként szigorúan szorítkozzunk a kockázat és várható haszon relációján alapuló racionális döntésre. Ha van Isten, és mi ennek megfelelően élünk, az örök élet lesz az osztályrészünk. A várható profit oly óriásinak tűnik, hogy mindennemű befektetést megér. Ha van Isten, és mi nem élünk az ő tanítása szerint, örök kárhozat lesz az osztályrészünk. Az örök kárhozat túlságosan nagy „veszteséget” jelent mindennemű más földi vállaláshoz képest, ezért ezt a veszteséget mindenképpen el kell kerülni. Ha nincs Isten, és hiszünk benne, sőt követjük is, akkor nem lesz semmiféle jutalmunk, a befektetésünk elveszik. Ha nincs Isten, és nem is hiszünk benne, nem fektettünk be semmit, és nem is nyertünk semmit. Összegezve: ha nem hiszünk Istenben, akkor vagy nagyon sokat veszíthetünk az örök kárhozat révén, vagy nem nyerünk, és nem is veszítünk semmit. Ha Isten léte mellett fogadunk, akkor vagy hatalmas nyereségre számíthatunk, vagy a befektetésünk elvész. Melyik döntéssel vállaljuk a legkisebb kockázatot, és teszünk szert a legnagyobb profitra? A válasz egyszerű, ha Isten léte mellett törünk lándzsát. Egyedül ebben az esetben van lehetőségünk elnyerni az örök életet, és elkerülni az örök kárhozatot. Pascal nyomán egyszerű „befektetési” stratégiával az istenhit mellett kell döntenie minden értelmes brókernek.

Ha mindez ilyen egyszerű, miért nem hívó minden pénzügyi szakember?

Mint minden istenérvvel, ezzel szemben is könyvtári polcokat megtöltő kötetek születtek. Rövid kereteim között nem kívánám ezeket sorra venni, mindössze két felvetéssel élnék. Az egyszerűség kedvéért az elsőt nevezzük ateista cáfolatnak, míg a másodikat a hívó ember kritikájának. Az ateisták jogos észrevétele, hogy érvelésünk közben nem vettük figyelembe az istenhitnek mint „befektetésnek” a mértékét. Hiszen elképzelhető, hogy a hívó emberek életvitelük során túlságosan sok örömből és élvezetből maradnak ki, esetleg még szenvedniük is kell. Első megjegyzésként leszögezhetjük, az örök élet és az örök kárhozat lehetősége oly nagy profit-

²Kopp Mária –
Skrabski Árpád
– Székely András:
*Vallásosság és
egészség az átalakuló
társadalomban.*
Mentálhigiéné és
pszichoszomatika,
2004/2. 103–125.

³Uo.

⁴William James:
*Filozófiai koncepciók –
gyakorlati eredmények.*
In: *A filozófus az amerikai
életben.* (Ford. Beck
András et al.) Tanulmány
Kiadó – Pompeji
Alapítvány, Pécs –
Szeged, 1995, 67–68.

⁵Martin Seligman:
Flourish – élj boldogan!
(Ford. Bozai Ágota.)
Akadémia Kiadó,
Budapest, 2011.

tal kecsegtet, és oly nagy kockázatot hordoz, hogy ehhez képest minden más tényező eltölpül. Másfelől, egyáltalán nem állja meg a helyét az az állítás, hogy a hívők boldogtalanabbak lennének a hitetleneknél. Több szociológiai felmérés bizonyítja, hogy a vallásos emberek tovább élnek, egészségesebbek, kiegyensúlyozottabbak, sőt boldogabbak a nem hívő társaikhoz képest.² Valamint még olyan, hagyományosan liberálisnak mondott értékeket is intenzívebben gyakorolnak a nem hívőkhöz képest, mint a tolerancia, a szolidaritás és az idegenek elfogadása.³ Másfelől a vallást kifejezetten hasznosnak ítéelhetjük meg. A vallásos emberek reménye könnyen átsegítheti őket egy-egy nehéz élethelyzeten. Vigaszt nyújthat egy szerettünk elvesztésénél, vagy erőt ad a személyes tragédiák során.⁴ A pozitív pszichológia, mely a kortárs lélektan egyik legdinamikusabb fejlődő ága, hasonló eredményekre jut a vallást illetően.⁵ Személyes meggyőződésem, hogy a vallásos hit az egyén személyes boldogulását, boldogságát segíti elő. Sajnos vannak patológikus esetek, melyek általában a vallásos hit félreértelmezéséből, bizonyos társadalmi csoportok és egyéni vezetők hatalomvágyából fakadnak, ezek nem a valódi vallás lényegi elemei, sokkal inkább csak elferdülései annak. Minden jót lehet rosszra is használni, ne csodálkozzunk azon, ha a vallást is kiforgatják néhányan.

Pascal érvelésének haszonelvű változatát a hívők jogos felháborodással fogadhatják. Miféle hit az, amit csak számító módon a várható haszon reményében fogadunk el, és nem szívünk benső indítatásának terméke? Valóban, vallásos-e az, aki csak a várható haszon vagy a veszteség elkerülése miatt követi Istent? Nyilvánvalóan nem! Nem is gondolom, hogy a valódi hit megalapozható lenne profitelvű közgazdasági módon. A hit Isten ajándéka, melyet az ember vagy elfogad, vagy nem, utóbbi az egyén döntése. Érdeemes azon elgondolkodni, hogy kit mi indít erre a döntésre. Sok esetben ez egy hosszú folyamat, melynek egy állomása vagy kiindulópontja lehet a fent bemutatott érvelés. A gondolat „trójai falóként” alkalmas lehet arra, hogy megnyissuk szívünket Isten szeretete előtt. Isten szeretete pedig átformálja azt, s a végén már nem azért hiszünk, mert az hasznos, hanem azért, mert megérettük Isten vigasztaló szeretetét. A pascali gondolat eszköz számunkra, hogy Isten felé vezessük azokat, akik első körben nem látnak mást, csak hasznot, profitot és kockázatkerülést.

